ÆTERNA

Literaire AI-essays

#4

Scharrelmens versus Massamens
Door onze Aeterna redactie

Er is een subtiele maar wrede tegenstelling die ons tijdperk tekent — die tussen de massamens, als product van collectieve zelfverloochening, en de scharrelmens, als tragische restant van een uitgedoofd mensbeeld. Waar de eerste groeit en bloeit als onkruid in beton, scharrelt de ander zwijgend en steeds minder zichtbaar tussen de scherven van een wereld die hem niet langer duldt.

De massamens is de gedroomde burger van het systeem: gehoorzaam, berekenbaar, tevreden met het oppervlakkige. Hij leeft binnen de grenzen van de apps die hem vormgeven, werkt in dienst van algoritmen die hem nooit kennen, en koestert illusies van autonomie terwijl hij slechts echo is van collectieve begeerten. Hij is geen uitzondering, hij wil er geen zijn.

Zijn leven is een gestroomlijnd traject: studie, werk, hypotheek, pensioen. Tussen deze bakenen van normaliteit in, verdampt elke innerlijke onrust in binge-sessies, politieke correctheid of holle morele verontwaardiging. Zijn comfort is zijn kooi. Zijn kooi is zijn trots.

En dan is er de scharrelmens — de eenling die zich, moeizaam en bij gebrek aan alternatief, onttrekt aan het collectieve schema. Hij zoekt geen productiviteit maar betekenis, geen succes maar resonantie. Hij gelooft — of geloofde ooit — dat het leven meer is dan de som van algoritmisch aanbevolen keuzes.

Maar hij is een anachronisme geworden. De samenleving heeft geen plek meer voor zijn traagheid, zijn aarzeling, zijn weigering om te conformeren. Hij wordt weggerationaliseerd, ondergecodeerd, verdacht gemaakt. Zijn twijfel heet nu inertie, zijn zoektocht inefficiëntie, zijn bezieling onaangepastheid.

De wereld, ooit een ruimte van ontmoeting, is een markt geworden waarin alles — ook het zelf — verkocht moet worden. Authenticiteit is verworden tot een marketingstrategie. Zelfs het scharrelen is geïncorporeerd in de bio-winkel en de mindfulness-app. De ware scharrelmens, wars van winst en zonder plan, past niet meer in deze esthetiek van schijnvrijheid. Hij is als een dier dat zijn biotoop ziet verdwijnen onder snelwegen en datacenters.

En de massamens? Die ziet het niet. Die wil het niet zien. Zijn blik is gericht op schermen, zijn gehoor afgestemd op slogans, zijn ziel uitbesteed aan gebruiksgemak.

Misschien zijn er nog enkele scharrelmensen, verscholen in achterkamers, op vergeten erfjes, in boeken die niet meer herdrukt worden. Misschien schrijven zij nog, denken zij nog, dwalen zij nog. Maar hun dagen zijn geteld. De wereld eist snelheid, zichtbaarheid, efficiëntie. Wat niet meetelt, verdwijnt. Wat niet wordt gepusht, wordt gewist.

Toegegeven, de scharrelmens is niet zonder risico. Hij kan verdwalen, zichzelf verliezen in zijn eigen oneindige zoektocht. Maar liever verdwalen dan opgesloten zijn in een route van tevoren bepaald. De massamens rijdt zijn leaseauto naar een perfect voorspelbare burnout. De scharrelmens botst, valt, keert terug – maar altijd met een verhaal in plaats van een rapport.

De toekomst behoort niet toe aan hen die het snelst zijn, maar aan hen die durven scharrelen – die in de chaos een kans zien op iets nieuws, iets echts.